

Zondag 13 januari 2019, Pauluskerk, 10.30 uur

lezing Oude Testament: Jesaja 56: 1 - 7

lezingsen Nieuwe Testament: - Galaten 3: 19 - 29
  - Mattheus 2: 1 - 12

uitleg en verkondiging

Zusters en broeders, gemeente van Onze Heer Jezus Christus,

"Only connect". Daarover vanmorgen. "Only connect" - vertaald: alleen maar verbinden, alleen maar met elkaar in verband brengen -, dát is het grote motto van een prachtig boek van de Engelse schrijver E.M. Forster: Howards End. De hoofdpersoon, Miss Schlegel, wijdt haar leven aan het overbruggen van de tegenstellingen tussen de families waarvan zij deel uitmaakt en de werelden waarin zij leeft. Die van ondernemingslust en geld en die van de geest en het verstand. Het boek getuigt als geen ander van Forster's geloof in het heil en de weldaad van het overbruggen van menselijke tegenstellingen overal, door het actief bewerkstelligen van zusterlijke en broederlijke empathie. En dan niet omdat wij mensen allemaal zo aardig zijn. Dat zijn we niet. Maar vanuit jouzelf, omdat je daarin gelooft, ervan overtuigd bent, dat "only connect" de beste weg is voor ons mensen. Eigenlijk de enige.

Volgens de 19^e eeuwse historicus Jacob Burckhardt is onze moderne tijd vooral een tijd van wat hij noemt: "gewaltsame Vereinfachung". Brute versimpeling. Alles wordt teruggebracht tot een ja of een nee, een voor of een tegen. Televisie-debatten kennen alleen maar winnaars" of "verliezers". Debatten in de politiek - ooit door Bas de Gaay Fortmann de kunst van het ivoordraaien genoemd -, worden gevoerd langs lijnen van zwart of wit. Overleg, compromis, debat, nuance, democratie, ze worden steeds meer gezien als instrumenten van ziekte, zwakte en inschikkelijkheid. Daaraan hebben wij geen behoefte. Triest hoogtepunt van onze zucht naar versimpeling is wel huidige president van de VS. Voor hem is alles simpel een zaak van winnen of verliezen. Wat dat aan ellende oplevert zien we met de shutdown van nu over de muur. De publieke functie uitgehold, het land afgemat, honderdduizenden ambtenaren en hun gezinnen al bijna een maand zonder salaris, terwijl ze wel moeten werken, vaak. En dat alles, omdat er in Washington een figuur rondloopt, die gelooft in simpele oplossingen en gedijt bij het opvoeren van tegenstellingen. Burckhardt voorspelde aan het eind van de 19^e eeuw, dat de "verschrikkelijke versimpelaars" Europa uiteindelijk naar de afgrond zouden voeren. Wij hier weten, dat dát is gebeurd. En hoe ! Als je versimpelt, breng ja al gauw scheiding tot stand, niet verbinding. "Disconnection" in plaats van "connection".

De afgelopen twee weken zagen we de gemoederen in Nederland - en ook daarbuiten - hoog oplopen. Aanleiding, het uitbrengen van de Nederlandse vertaling van het Nashville-Statement. Die Nashville-verklaring uit 2017 gaat over het christelijk geloof, het huwelijk en seksualiteit. Christenen, meestal afkomstig uit orthodox protestantse of evangelicale kring, wilden een eenduidig, "echt" christelijk geluid laten horen. En zij spreken zich uit tegen lgbt-seksualiteit, transseksualiteit, het homohuwelijk en polygamie. Homoseksualiteit is zonde, het huwelijk is alleen bedoeld voor man en vrouw. De Verklaring baseert zich op normen en waarden voor seksualiteit en huwelijkstrouw, die zijn ontleend aan de Bijbel. Zegt men. Het document bevat eigenlijk niet zo heel veel nieuws. Dit soort geluiden uit orthodox protestantse hoek klinken al jaren uit de VS, bijvoorbeeld via de Council on Biblical Manhood and Womanhood. Blijkbaar hebben velen in deze kerken, die hun relevantie in de samenleving zien teruglopen, weer eens behoefte om een duidelijke, simpele, volgens hen, christelijke, streep te trekken. Ook dat gaat vooral over "disconnect", niet over "connect". Want zo zet je grote groepen mensen in een christelijke kou. En daar zit eigenlijk, vind ik, het echte probleem. De pretentie, dat dat wat men beweert voor christelijk moet worden gehouden en dat dat alles te funderen zou zijn op de Bijbel als Woord van God.

Tegen die achtergrond van versimpeling en "disconnection" hoorden we daarnet een drietal teksten uit dat Woord van God. De tekst uit Mattheus over die drie wijze mannen - de grootste heidenen die Mattheus kan verzinnen - die op zoek gaan naar de koning van de Joden, van wie zij op grond van hun wetenschap vermoeden, dat die model staat voor een heel ander leiderschap dan zij van huis uit gewend zijn. De tekst uit Jesaja, waarin tegen "onvruchtbare mannen" wordt gezegd: "Zij moeten niet zeggen: Ik hoor vast niet bij het volk van de Heer. Want ik ben onvruchtbaar, ik lijk op een dorre boom". En de tekst uit de brief aan de Galaten, waarin Paulus zegt: "Omdat jullie in Jezus Christus geloven, vormen jullie een eenheid. Joden en niet-Joden, slaven en vrijen, mannen en vrouwen. Verschillen zijn niet belangrijk meer". Wat zegt de bijbel in die drie teksten over hoe wij ons als mensen tot elkaar zouden moeten verhouden ? Gaat dat over "disconnect", over scheiding brengen? Of over "connect", verbinding brengen. En zo ja, hoe dan en wat staat ons dan te doen ?

Eerst dit. De bijbel is een oud boek. Of liever een verzameling oude boeken, die verhalen over de omgang tussen wat de bijbel God noemt, mens en schepping. Tegen de achtergrond van totaal verschillende tijden en totaal

verschillende maatschappelijke, economische en culturele verhoudingen. De samenleving waarin Abraham leefde zo rond 1800 voor Christus is een totaal andere dan die van Jezus of Paulus in de eerste eeuw na Christus. Wie aan de bijbelse boeken dus voor altijd geldende normen en waarden wil ontlenen, brengt zichzelf dus al gauw in de problemen. Wie vervolgens gaat beweren, dat het burgerlijke huwelijk tussen man en vrouw van nu een goddelijke instelling of scheppingsordening is, vanwege het paradijselijke "modelhuwelijk" tussen Adam en Eva, brengt zichzelf nog meer in de problemen. Adam en Eva zijn geen eigennamen. Adam en Eva hebben nooit bestaan en hun verhaal is ook niet zo bedoeld. Adam en Eva zijn wij. En zouden zij hebben geleefd, dan was wat zij samen hadden zeker geen modern burgerlijk huwelijk tussen man en vrouw. Als je echt bijbels wilt funderen, waarom dan niet gekozen bijvoorbeeld voor de polygame constructie van nota bene de aartsvaders, Abraham inclusief. Die hadden nogal wat vrouwen. Polygamie, dat is pas bijbelgetrouw. De Mormonen zien het nog zo slecht niet ! Afijn, jullie begrijpen wel wat ik wil zeggen. Je kunt - bijbels gesproken - helemaal niet volhouden, dat het huwelijk tussen man en vrouw de enige bijbelse of christelijke norm is. Dat is geschiedvervalsing of in ieder geval bijbelvervalsing. "The christian ways of life" zijn niet in al of niet bijbels beton gegoten. Die waren en zijn altijd flexibel. Die hebben zich doorgaans altijd ingepast in wat maatschappelijk gebruikelijk was en door de mensen van hun tijd voor goed werd gehouden. Niks bijbelgetrouw dus, die Nashville-verklaring.

Twee. "Zeg niet: Ik hoor vast niet bij het volk van de Heer. Want ik ben onvruchtbaar, ik lijk op een dorre boom", hoorden we daarnet in Jesaja. Die tekst gaat over vreemdelingen en over "onvruchtbare mannen". Dat zijn de castraten, de eunuchen, de ontmande mannen van die tijd. Mannen van niks, mannen die je geen man kon noemen. Mannen zonder ballen, dat kon niks wezen. Mietjes. Dat vond men eigenlijk, ook toen. Volgens de wet van Mozes was het vreemdelingen en castraten verboden om in de tempel te zijn en deel te nemen aan de diensten en rituelen. Daarmee maakte die wet deze mensen tot tweede of derderangs burgers. De toegang tot God en godsdienst en de toegang tot de samenleving in het algemeen werden hun uitdrukkelijk onmogelijk gemaakt. Altijd weer die eeuwige neiging om mensen uit te sluiten, op grond van wat men voor godsdienst of traditie houdt. Altijd weer die neiging om onderscheid te maken en mensen in de kou te zetten. Ik wel, jij niet. Dwars tegen alle regels en traditie in verkondigt Jesaja hier een totaal ander evangelie: "Ik geef hen een plaats in mijn tempel. En ik zorg, dat de mensen in mijn stad

respect voor hen hebben. Hun naam zal nooit vergeten worden", hoorden we. Ik weet niet hoe het jullie vergaat, maar ik vind deze tekst uit Jesaja één van de meest indrukwekkende teksten in de hele bijbel. Bijna nergens wordt zo duidelijk gezegd, dat er geen enkele menselijke grond is - religieus of maatschappelijk - waarop je groepen mensen - in dit geval de vreemdelingen en de castraten - van godsdienst of samenleving zou kunnen uitsluiten. Bijna nergens anders in de bijbel klinkt zo duidelijk de fundamentele boodschap van de bijbel van heil, universeel, voor alle mensen. Wie ook maar iets afdoet aan die universaliteit en waar dan ook redenen meent te vinden op grond waarvan je mensen zou kunnen uitsluiten, komt van godswege van een koude kermis thuis, volgens Jesaja. Bijbels gesproken dus in de allereerste plaats altijd "connect". Niet "disconnect".

Drie. "Omdat jullie in Jezus Christus geloven, vormen jullie een eenheid. Joden en niet-Joden, slaven en vrijen, mannen en vrouwen. Verschillen zijn niet belangrijk meer", zegt Paulus. Ook dat is een ongehoorde tekst. Over "connect" gesproken ! Want dat was wat Paulus vooral wilde en had begrepen van Jezus Christus. Een flink aantal moderne filosofen - dus niet theologen -, ik denk aan Badiou, Agamben en Žižek - heeft juist dit soort teksten van Paulus herontdekt. En zij zijn tot de conclusie gekomen, dat Paulus hier iets unieks op het spoor is, dat ons kan helpen met verder met elkaar te komen dan vijanddenken en politisatie. Juist in onze moderne samenlevingen, die zo worden verlamd door voortdurende discussies over identiteit, op grond van wat dan ook, en jij hoort er wel bij en jij niet. Het is niet zo, dat Paulus de verschillen tussen mensen ontkent. Die zijn reëel en ze kunnen groot zijn of groot gemaakt worden. Alleen, Paulus heeft aan de hand van Jezus' doen en laten en vooral van zijn lijden en sterven ontdekt, dat ze er eigenlijk niet of minder toe doen. Iedereen kan gelijkelijk meedoen in het verhaal van God over de aarde. Daarvan is hij overtuigd geraakt. Paulus zet dus het belang van je persoonlijke identiteit vooral tussen haken. Je seksualiteit, je seksuele gerichtheid, je geslacht, je kleur, ze zijn er en ze zijn belangrijk voor jou. Maar ze kunnen geen reden zijn om onderscheid te maken tussen mensen of om mensen te veroordelen, zeker niet religieus of moreel. Uiteindelijk is ongeveer alles toegestaan, zegt hij even verder in de brief aan de Galaten, als het gaat om menselijke zeden en gewoonten. Het onderscheid tussen Jood en Griek, tussen man en vrouw, tussen slaaf en vrije ? Ja, die zijn er, zegt Paulus. Maar ze zijn niet wezenlijk relevant, als het gaat om onze omgang met elkaar. Hou nou eens op mensen te beoordelen of te veroordelen op grond van hun persoonlijke identiteit. Volgens Paulus is er

in ons leven, in onze samenlevingen, eigenlijk maar één vraag die er werkelijk echt toe doet. En dat is deze. Ben je bereid om actief, met al je mogelijkheden en onmogelijkheden, mee te bouwen aan wat Jezus noemt dat Koninkrijk van God ? Ben je bereid om mee te bouwen aan deze wereld, maar dan anders ? Ben je bereid om deze wereld te maken tot een woonplaats voor alles en iedereen, tot een plaats, waar mensen werkelijk waardig leven mogen en elk zijn of haar naam in vrede draagt. Ben je bereid om alles te doen om te "connecten", en alle "disconnection" weg te halen, in het belang van die beweging richting het Koninkrijk, onze wereld, maar dan vol met recht en gerechtigheid voor iedereen ? Daar gaat het om. De rest is bijzaak, bijbels gesproken, zegt Paulus.

Tot slot. Wereldwijd is er steeds meer de neiging te komen tot een versimpeling van onze beelden over elkaar en dus tot vijanddenken: jij deugt, dus jij hoort erbij. Jij deugt niet, dus jij hoort er niet bij. Die Nashville-verklaring is het zoveelste voorbeeld van dat soort denken. Homo's, lesbiennes, ze deugen niet in Gods ogen, lees: in de ogen van de mensen, dus ze horen er niet bij. Die Verklaring deugt niet. Ze is niet bijbelgetrouw, zet hele groepen mensen in onze samenleving in de kou en zet ons allen op het verkeerde been, als we niet oppassen. Deze discussie is een achterhoedegevecht. Een krachtig tegengeluid, ja. Maar laten we oppassen om onze agenda door anderen te laten bepalen. Er zijn waarachtig wel een paar andere problemen in onze wereld, die meer dan onze aandacht vragen: de groeiende kloof tussen arm en rijk, die de spanningen tussen mensen, groepen en landen zo enorm doet oplopen. Ons economisch systeem, dat fundamenteel de toekomst van onze aarde en van ons allemaal bedreigt door de klimaatverandering en milieuvervuiling. Bijbels gesproken is er maar één vraag, die er werkelijk toedoet, volgens mij. Lukt het ons om verbinding te maken, connection, met al die mensen, met wie wij samenleven ? Lukt het ons om in die onvoorstelbaar bonte en rijke verzameling van schepselen om ons heen bondgenoten te vinden, bondgenoten zoveel als maar mogelijk is in die beweging richting het Koninkrijk, een wereld zonder uitsluiting en uitsluitingsgronden, een wereld waarin mensen eensgezind en over grenzen heen bouwen aan recht en gerechtigheid ? Als voor God niets onmogelijk is, waarom voor ons dan wel ? Amen.

D.J. Couvée, Pauluskerk, Rotterdam, 13 januari 2019